

BİZNES – VERGİ ORQANLARI: YENİ TƏRƏFDAŞLIQ

i.e.n. Məhərrəmov Ramiz Bulut oğlu

Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi

Tədris və metodika şöbəsinin rəisi

Vergi orqanları və vergi ödəyiciləri arasındakı münasibətlərin düzgün qurulması və inkişaf etdirilməsi bu sahədə vergi inzibatçılığının həyata keçirilməsinin əsas istiqamətlərindən biridir. Beynəlxalq təcrübəsi göstərir ki, vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasındakı münasibətlər partnyorluq və əməkdaşlıq prinsipləri əsasında qurulduqda, vergi nəzarətini daha az resursdan istifadə etməklə həyata keçirmək olar. Bu münasibətlərin inkişafının təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən "Vergi Partnyorluğu sazişinin bağlanması Qaydaları" təsdiq edilmişdir.

Məqalədə İrlandiyanın, İsveçrənin, Niderlandın, ABŞ-ın, Cənubi Koreyanın, Portuqaliyanın, Gürcüstanın, Qazaxıstanın və Pakistanın biznes-vergi orqanları arasındakı tərəfdaşlıq münasibətləri təhlil edilmiş, onların ölkəmizdə tətbiqinin mümkünlüyü araşdırılmışdır.

BİZNES – VERGİ ORQANLARI: YENİ TƏRƏFDAŞLIQ

i.e.n. Ramiz Məhərrəmov

Vergi inzibatçılığının həyata keçirilməsinin əsas istiqamətlərindən biri biznes strukturları (vergi ödəyiciləri) ilə vergi orqanları arasında partnyorluq münasibətlərinin qurulmasından və bu münasibətlərin inkişaf etdirilməsindən ibarətdir.

Ölkəmizdə qarşılıqlı münasibətlərin təkmilləşdirilməsi məqsədilə vergi orqanı ilə vergi ödəyiciləri arasında vergi partnyorluğu sazişləri bağlanır. Bununla əlaqədar olaraq Vergi Məcəlləsinə müvafiq əlavələr edilmiş, Nazirlər Kabinetinin 19 iyul 2013-cü il tarixli, 190 nömrəli Qərarı ilə "Vergi partnyorluğu Sazişinin bağlanması Qaydaları" təsdiq edilmişdir.

Bu saziş vergi orqanı ilə vergi ödəyicisi arasında etibarlılığa, şəffaflığa və qarşılıqlı anlaşmaya əsaslanır, vergi risklərinin minimallaşdırılması məqsədi ilə könüllü şəkildə bağlanan razılaşmadır.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 15.1.15-1-ci maddəsində göstəriləyi kimi, vergi ödəyicisi vergi risklərinin minimallaşdırılması məqsədilə "Vergi partnyorluğu Sazişi" bağlamaq üçün Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada ərizə ilə vergi orqanlarına müraciət edə bilər.

Bir çox ölkələrin, o cümlədən İrlandiyanın, İsveçrənin, Niderlandın və ABŞ-in təcrübəsi göstərir ki, vergi orqanları ilə vergi ödəyiciləri arasındakı münasibətlər partnyorluq və qarşılıqlı əməkdaşlıq əsasında qurulduqda vergi ödəyicilərinin işgüzar aktivliyinə və azad iqtisadi fəaliyyətinə xələl gətirilmədən minimal resurslarla maksimum səmərəli vergi nəzarətinin təşkili və həyata keçirilməsi təmin olunur.

Cənubi Koreya Respublikasında vergi ödəyicilərinin hüquqlarının müdafiəsi sistemi ABŞ təcrübəsi əsasında qurulmuşdur. Qeyd olunan təcrübə öyrənilərək vergi ödəyicilərinin müstəqilliyi və onlara qərəzsiz münasibətin təmin edilməsi üçün Vergi ödəyicilərinin vəkillik institutu (Taxpayer Advocate Office) yaradılmışdır. Bu tədbirlər vergi ödəyicilərinin məmnuniyyətini və vergi idarəetmə sisteminin inkişafını təmin etməyə kömək etmişdir.

Vergi ödəyiciləri onlarda keçirilmiş vergi yoxlamasının

nəticələrindən, yəni vergi orqanlarının konkret qərarlarından narazı olduqları halda hesablanmış vergini ödəmədən ilk növbədə birbaşa yoxlayıcı orqana şikayət etmək hüquqları vardır. Qeyd olunan şikayət təmin olunmadığı halda artıq vergi ödəyicisinə hesablanmış vergilərə faizlər hesablanmağa başlayır. Bundan sonra vergi ödəyicisi regional vergi orqanına şikayət edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 62-ci maddəsi hər bir vergi ödəyicisinin vergi orqanlarının qərarlarından (aktlarından), habelə vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) şikayəti yuxarı vergi orqanına (yuxarı vəzifəli şəxsə) və (və ya) məhkəməyə verilməsi hüququnu nəzərdə tutur.

Bir çox ölkələrdə, məsələn, Cənubi Koreya, Mavriki, Tanzaniya, Ruanda ölkələrində Vergi Ödəyiciləri Günü qeyd olunur. Mavriki ölkəsində bu həttə Milli Vergi Ödəyiciləri Günü kimi adlanır, ölkədə vergi mədəniyyətinin stimullaşdırılmasında vacib alətlərdən biri kimi çıxış edir. Vergidən yayınmaq deyil, nümunəvi olmaq və öhdənə düşən vergiləri qürurla ödəmək bir vətənpərvərlik aktı kimi tanınır.

Hər il dövlət rəsmiləri, özəl sektor nümayəndələri, vergi ödəyiciləri və digər maraqlı tərəflərin iştirakı ilə "Vergi əmələməsi millətin qürurudur" şüarı altında Ruanda Gəlirlər

Beynəlxalq təcrübə

Administrasiyası tərəfindən tədbir həyata keçirilir və vergilərini vaxtında ödəyən, işgüzar fəaliyyətlərində innovasiyalara üstünlük verən, vergilər ödəməklə iqtisadi inkişafa dəstək verən nümunəvi vergi ödəyiciləri mükafatlandırılır.

Cənubi Koreyada Vergi Ödəyiciləri Günündə nümunəvi vergi ödəyiciləri mükafatlandırılır, ən nümunəvi – model vergi ödəyicisi seçilir, prezident mükafatı ilə təltif edilir və bir il ərzində Koreya vergi xidmətinin səfiri titulu əldə edir.

Vergi ödəyicilərini vergilərini vaxtında ödəməklərini stimullaşdırmaq məqsədilə Hindistanın Maliyyə Nazirliyi tərəfindən nümunəvi vergi ödəyicilərinə müxtəlif kateqoriyalar üzrə Qymətləndirmə Sertifikatları təqdim edilir.

Portuqaliyada vergi ödəyiciləri avtomobil ilə həvəsləndirilir (dövlət lotereyası). Ölkədə avtomobil uduşları “maliyyə sahəsində fırıldaqçılıqla və vergidən yayınma halları ilə mübarizə” məqsədilə 2014-cü ilin yanvar ayından etibarən hər həftə oynanılır.

Gürcüstan hökuməti sahibkarların həvəsləndirilməsi məqsədilə 2010-cu illərdən etibarən “Ədalətli vergi ödəyicisi” statusunu tətbiq edir. İlk olaraq, “Ədalətli vergi ödəyicisi” sertifikatı orta sahibkarlıq subyektləri olan beş gürcü şirkətinə təqdim edilmişdir. Bu, vergi yoxlaması zamanı fəaliyyətlərində pozuntular aşkar edilməyən, vergiləri dövlətə vicdanla ödəyən və mühasibatlıqlarında boşluqlar olmayan şirkətlərə şamil edilmişdir.

Qazaxıstanda hər il ənənəvi olaraq ən yaxşı vergi ödəyicisi və xarici iqtisadi fəaliyyətin iştirakçıları mükafatlandırılır.

Yarışma dövlət qarşısında vəzifələrin vicdanla yerinə yetirilməsinə görə verilən dəyərin ifadəsidir. Bu növ tədbirlər vergi ödəyiciləri və nəzarət orqanları arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin yaxşılaşdırılmasına, şəffaflığın və münasibətlərdə etibarın artmasına xidmət edir.

Qazaxıstanda pilot layihə kimi “yaşıl dəhliz” nəzarət olunan, vergi və gömrük sahələrində cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməyən iri vergi ödəyiciləri üçün yaradılıb.

Belə sahibkarlar idxal-ixrac əməliyyatları zamanı gömrük nəzarətinin bütün formalarından azad edilib. Sadələşdirilmiş güzəştləri intizamli əmtəə istehsalçıları və ixracatçı olan səlahiyyətli iqtisadi operatorlara da şamil edilir.

Pakistanda nümunəvi vergi ödəyiciləri üçün gömrük məntəqələrində “yaşıl dəhliz” və ya “Sürətli zolaq imkanı” yaradılıb. İmkandan “Fəal vergi ödəyiciləri siyahısına” daxil olan iş adamları yararlanır.

Vergilər Nazirliyinin Kollegiyasının qərarı ilə «Nümunəvi vergi

ödəyicisinin müəyyən edilməsi və imtiyazların verilməsi qaydaları» təsdiq edilmişdir. Qaydalar «2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri»nin təsdiqi və vergi inzibətçiliyinin təkmilləşdirilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 4 avqust tarixli sərəncamının müvafiq bəndinin icrası məqsədilə hazırlanmışdır. Məqsəd vergi öhdəliklərini tam və vaxtında yerinə yetirən, vergi qanunvericiliyinə əməl edən nümunəvi vergi ödəyicilərinin seçilib fərqləndirilməsi və fəaliyyətlərinin təşviq edilməsindən ibarətdir.

Azərbaycanda da “yaşıl dəhliz” layihəsi tətbiq olunur. Yaşıl dəhliz – şəffaf vergi partnyorluğu əsasında fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri üçün fərdi və sürətli xidmətlərin göstərilməsi prinsipidir.

Vergi hesabatlarını nəzərdə tutulmuş müddətlərdə təqdim edən, vergiləri tam həcmdə və vaxtında ödəyən, muzzdu işçilərinin sayını və

ASIYA TƏCRÜBƏSİ

Cənubi Koreyada Vergi Ödəyiciləri Günündə nümunəvi vergi ödəyiciləri mükafatlandırılır, ən nümunəvi – model vergi ödəyicisi seçilir, prezident mükafatı ilə təltif edilir və bir il ərzində Koreya vergi xidmətinin səfiri titulu əldə edir.

əməkhaqqılarını düzgün bəyan edən, mühasibat uçotunu beynəlxalq və ya milli uçot standartlarına əsasən aparan, gücləndirilmiş elektron imzaya sahib olan və yazışmaların elektron şəkildə aparılmasına üstünlük verən, saxta sənədlər (o cümlədən ciddi hesabat sənədləri) qəbul və təqdim etməyən (əmtəəsiz əməliyyatlar aparmayan) və son 3 il ərzində iqtisadi sahədə cinayətin törədilməsinə görə bərəsində cinayət təqibi aparılmayan (bərəaətverici əsaslarla icraatına xitam verilmiş cinayət işləri istisna olmaqla) vergi ödəyiciləri bu layihədən bərəhlərə bilərələr.

Yuxarıda qeyd olunanlardan başqa, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində partnyorluq münasibətlərinin qurulması məqsədilə vergi ödəyicilərinin bir sıra hüquqları və vergi orqanlarının vəzifələri müəyyən edilmişdir. Bunlardan ən əsası vergi orqanlarından vergi qanunvericiliyinin tətbiq edilməsi məsələlərinə dair yazılı izahatlar almaq hüququdur.